

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ПРОГРАМА РАДА

ЛАБОРАТОРІЯ
ЗАКОНДАВЧИХ
ІНІЦІАТИВ
www.sebrwest.org.uk

ІнфоЦентр

ФОРМИ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Інформаційна довідка,
підготовлена Європейським інформаційно-
дослідницьким центром
на запит народного депутата України

Парламентський контроль означає нагляд законодавчої гілки влади над виконавчою. Він накладає певні обмеження на органи виконавчої влади, забезпечує захист свобод окремих громадян проти зловживання владою, звертає увагу громадян на важливі проблеми, підтримуючи постійний діалог або дискусію, та зміцнює роль представницького уряду у політичній системі. Оскільки ситуація у кожній країні різна, відрізняється і спосіб розподілу політичної влади та організація контролю.

Зазвичай Конституція держави формально структурує і направляє парламентський контроль над виконавчою гілкою влади. На практиці прогаліни заповнюються за рахунок прецедентного права і традицій, внаслідок чого створюється політична система, у рамках якої уряд працює та бере участь у процедурах контролю. Загалом не існує «рецепту» або «панацеї» від усіх проблем у стосунках між законодавчою та виконавчою гілками влади. У країнах зазвичай немає спеціальних обмежень на розподіл часу для проведення будь-яких процедур, що відносяться до парламентського контролю. Вважається, що законодавці можуть витратити стільки часу на ці процедури, скільки вони вважають за потрібне для належного виконання цієї роботи. Однак законодавчий орган може обмежити кількість часу, що витрачається на організаційні цілі. Тобто, можуть існувати інші завдання, що вимагають уваги законодавців, тому вони мають розумно розподіляти свій час. Санкції за невиконання залежать від конституційних положень держави, що визначають відносини між законодавчою та виконавчою гілками, і можуть включати суди, потенційну втрату фінансування для урядових агентств, що відмовляються співпрацювати, потенційну втрату роботи для посадових осіб, які не йдуть на співпрацю, та проблеми, які законодавчий орган може створити для виконавчої гілки у разі недотримання вимог законодавців.

Тип урядової системи значною мірою впливає на структуру та напрямок відносин між законодавчою та виконавчою гілками влади та, відповідно, на підходи до парламентського контролю над виконавчими органами.

Парламентська модель

У парламентських системах міністри зберігають значний вплив на процеси контролю. Це положення може вибірково обмежувати спроби парламенту щодо притягнення урядовців до відповідальності. Британські експерти виділяють три мотиви, які можуть спонукати уряд обмежити контроль.

1. По-перше, урядам так легше працювати. Уряди не бажають більш широких і, можливо, більш ефективних обмежень, які потенційно ускладнять їхнє життя.
2. По-друге, уряди не бажають ділитися владою більше, ніж це абсолютно необхідно.
3. По-третє, партії при владі (і ті, які змагаються за владу) не згодні з обмеженням можливості впроваджувати їхню політику.

Деякі експерти вважають, що контрольна функція ***британського парламенту*** є недостатньою. Один досвідчений державний службовець стверджував, що британський парламент «насправді ні перед ким не відповідає за свою роботу». Парламентська школа визнає опозиційну партію, яка може служити протидією, забезпечуючи альтернативу партії влади. З теоретичного та практичного погляду, опозиційні депутати парламенту зазвичай складають чисельну меншість, і тому не мають можливості змінювати законодавство. Як партія, опозиція часто формує когерентну групу, представляючи себе перед народом як альтернативу існуючому уряду. Тому головна лінія розподілу, що обумовлює основні відмінності у контрольній діяльності, пролягає вздовж поділу політичних систем на законодавчу модель ***конгресного типу*** (наприклад США), ***парламентську модель*** (Вестмінстерські країни, такі як Великобританія) і ***змішані моделі*** (як прийнята у Франції).

Конгресна модель

На відміну від парламентської, конгресна модель робить сильний акцент на розподілі влад між законодавчою та виконавчою гілками як запобіжному заході проти тиранії та автократичних режимів. У рамках цієї моделі надзвичайно великі

повноваження зосереджуються у руках виконавчої влади, на які, проте, завжди може бути накладене парламентське вето. Виконавчі органи влади не мають права розпускати парламент. Так само законодавці не можуть обирати або звільняти представників виконавчої влади.

Інструменти парламентського контролю:

Інструменти контролю значно відрізняються у різних парламентах. Контроль за державними фінансами є одним з головних методів здійснення ефективного парламентського контролю над політикою уряду. Так зване «право розподілу коштів» є головним інструментом, що забезпечується більшістю законодавчих органів по всьому світу для впливу на державну політику, для контролю над її розробкою та впровадженням, та обмеження неекономного і неправильного керівництва урядовими організаціями.

- ✓ ***Візити на місцях*** — це один із найпоширеніших способів здійснення контролю. Візити дозволяють парламентарям (або їхньому персоналу) контролювати програми та виявляти проблеми у їхньому впровадженні. Візити дають можливість службовцям виконавчих органів влади пояснити подробиці їхніх програм і, можливо, заручитися підтримкою законодавців. Візити також покращують комунікації між законодавцями та службовцями виконавчих органів влади, що може допомогти у розвитку ділового співробітництва.
- ✓ ***Більша роль комітетів.*** Комітети можуть бути ефективним інструментом контролю. Ширше висвітлення на телебаченні контрольних заходів, таких як комітетські слухання, може розглядатись як розширення участі законодавців у контрольній діяльності та зміцнення політичних стимулів для контролю.

Комітети дають законодавцям потужний інструмент контролю. Комітети використовують два механізми контролю.

Перший дозволяє комітетам запитувати письмову інформацію від відповідних урядових та експертних джерел. У деяких країнах, таких як *США*, комітети мають право викликати службовців для надання відповіді на такі запити.

Другим механізмом контролю є слухання. Слухання дозволяють різним елементам суспільства — керівництву комерційних підприємств та недержавних організацій, науковцям та громадянам — висловити свої думки з приводу ефективності урядових програм. Слухання також можуть дати можливість парламентарям, зокрема представникам меншості, ставити прямі політичні питання міністрам та іншим урядовим чиновникам. Комітетські слухання можуть бути відкритими або закритими. Вибір типу слухань суттєво впливає на контроль. Закриті слухання можуть підвищити внутрішньопартійну та міжпартійну співпрацю та знизити неприємні моменти для уряду. Відкриті слухання можуть призвести до значних змін у політиці в силу політичної конкуренції. Однак закриті слухання знижують рівень прозорості та позбавляють можливості ЗМІ та громадськість брати участь у процесі розробки та впровадження політики.

- ✓ *Запити (або інтерпеляції)* подібні до усних парламентських питань, що ставляться у ході часу для запитань. Однак у той час як запитання є скоріше формою миттєвої взаємодії, покликаною підкреслити відмінності між урядом та опозицією, запити мають викликати повне обговорення питання або окремого випадку неналежного виконання посадових обов'язків міністром. Запити час від часу обумовлюють видання офіційної постанови парламенту. У цих випадках депутат, який направив запит, робить подання про невиконання посадових обов'язків міністром та про його звільнення. Однак зазвичай проурядова більшість голосує проти таких пропозицій. У *Німеччині* існує як письмова, так і усна форма запитів. Остання, яка називається «загальними запитам», стосується питань загальної політичної ваги і спрямована на ініціювання відкритого обговорення. На відміну від цієї форми, «специфічні запити» стосуються деталізованої інформації щодо

конкретного політичного питання. Обидві форми має підписати парламентська група у складі не менше 34 депутатів. В *Індонезії* для подання запиту вимагаються підписи принаймні 10 депутатів з двох партійних фракцій. У *Бельгії* депутатський запит може подати один депутат.

- ✓ **Парламентські питання** — механізм, завдяки якому депутати можуть запитувати інформацію у керівників виконавчих органів влади та притягати їх до відповідальності за політичні дії — це традиційна форма контролю у парламентських країнах. Хоча ця практика вперше була розроблена у Палаті общин Великобританії, зараз вона застосовується у всьому світі. Найвідомішою є усна форма парламентських запитань, коли члени опозиції ставлять запитання вищим урядовцям з політичних питань під час зустрічей, які називаються “час для запитань”.

«Час для запитань» спрямований на досягнення двох основних цілей. Одна ціль — це контроль. Примушуючи керівників парламенту відповідати на запитання, рядові депутати та широкий загал можуть вивчати урядову політику і згодом приймати відповідні рішення. Інша ціль є політичною. Запитання дають нагоду і правлячим, і опозиційним партіям відстояти свої погляди з того чи іншого питання, часто від імені зацікавленої громадськості. У деяких парламентах вимагається присутність усіх міністрів під час запитань. Таке правило існує у *Австралії*, а от у *Великобританії* вимагається тільки присутність тих міністрів, яким було направлено повідомлення. Австралія також відрізняється від Сполученого королівства у тому, що тут запитання ставляться міністрам без попереднього повідомлення. У результаті, міністри повинні відповідати на запитання прямо на місці, і таким чином, у них залишається менше часу, щоб дати вигідну для уряду відповідь.

- ✓ **Дні уряду** дозволяють членам парламенту вчасно отримувати необхідну інформацію про напрямки та ефективність урядових програм, включаючи роботу урядових агенцій та адміністрацій. Основною метою процедур дня Уряду є надання депутатам парламенту та громадянам повної та детальної інформації про поточні проблеми в економіці, про соціальні програми, виконання бюджету, зовнішню політику, відповідність дій виконавчих органів напрямкам національного розвитку, прийнятим на законодавчому рівні, та конституційність програм та актів виконавчої гілки влади.

- ✓ **Вотум недовіри.** Одним з найпотужніших — та «вибухових» — інструментів в арсеналі парламенту є можливість відправляти уряд у відставку шляхом прийняття вотуму недовіри. Ця процедура більш поширена у країнах з коаліційними урядами, фракційна природа яких час від часу змушує одну або більше партій виходити зі складу та голосувати проти уряду. Успішне голосування з вотуму недовіри, природно, викликає політичне потрясіння. Таке голосування може викликати значну нестабільність, оскільки уряди постійно змінюються (яскравим прикладом є **Італія**). Щоб уникнути цих ускладнень, деякі країни пішли за прикладом **Німеччини** та встановили «конструктивний вотум недовіри». Згідно з цим положенням, передбаченим статтею 67 Основного Закону Німеччини, вимагається, щоб у пропозиції про вотум недовіри також наводилося ім'я нового прем'єр-міністра (або Канцлера).

У деяких країнах, таких як **Канада**, кожне голосування з політичних питань потенційно може перетворитися на голосування про недовіру уряду. Традиція жорсткої політичної лояльності вимагає, щоби партія більшості підтримувала усі урядові пропозиції. Якщо цього не відбувається, уряд втрачає довіру парламенту. Ця практика не подобається деяким рядовим членам парламенту як така, що «розхолоджує» парламентську критику.

В *Угорщині* та *Польщі* вотум недовіри може бути висловлений окремому міністру, і таке рішення буде оцінкою не загальної урядової політики, а скоріше ефективності роботи конкретного посадовця. Колишній депутат польського парламенту Джерсі Віатр описує цю процедуру як дуже неприємну для міністра, коли його критики отримують слово і починають говорити про недоліки цього міністра. Він може захищатися, але все це буде позицією захисту. Обговорення транслюється по телебаченню, так що країна може спостерігати за подіями.

- ✓ *Уповноважені з прав людини.* Ця посада вперше виникла у *Швеції* у 1809 році. Уповноважений з прав людини є незалежним та незаангажованим службовцем, який розслідує скарги на дії уряду та безпосередньо звітує парламенту. Ця посада була створена в різних країнах у всьому світі — один експерт описує поширення омбудсменів як світовий феномен. Уповноважені з прав людини відіграють важливу роль у зміцненні парламентів, особливо для таких, що поступаються у законодавчих та бюджетних питаннях законодавчій гілці влади. Омбудсменів зазвичай призначають парламенти, і лише в окремих випадках — міністерства. Наприклад, у *Польщі* парламент призначає омбудсмена на чотири роки, і протягом цього терміну особа може бути зміщена з цієї посади, тільки якщо вона порушила клятву омбудсмена. Надзвичайно персоналізована природа даної інституції визначає особливу важливість відбору людини цю посаду. Ця людина має бути дуже авторитетною та мати гарні адміністративні якості. Крім того, в описі вимог до омбудсмена Великобританії сказано, що необхідною передумовою його роботи є незалежність. За Конституцією, омбудсмени є незалежними від інших державних та урядових установ, і не підлягають їхньому контролю, наприклад, розслідування не може бути припинене лише з тієї причини, що воно може завдати незручностей міністру або уряду. У багатьох країнах є кілька уповноважених з прав людини. Наприклад в *Угорщині* чотири омбудсмени: уповноважений парламенту (загальний омбудсмен), уповноважений парламенту з прав

людини, уповноважений парламенту із захисту особистих даних і свободи інформації та уповноважений парламенту з етнічних меншин. У *Новій Зеландії* існує посада спеціального уповноваженого парламенту з питань захисту довкілля.

Посада Генерального аудитора подібна до посади омбудсмена, лише його обов'язки обмежені питаннями, що стосуються бюджетних надходжень та витрат. В офісі генерального аудитора працюють різні професіонали — економісти, аудиторів, юристи, спеціалісти із оцінювання програм, аналізу державної політики тощо — які оцінюють витрати державних коштів та повідомляють про виявлені невідповідності законодавчому органу. Генеральний аудитор виконує функцію, яку не може ефективно виконувати сам парламент — він має ресурси, досвід, знання та технічні навички, необхідні для оцінювання правдивості фінансової звітності урядових агентств та відповідності застосованим законам та нормативним актам. Як і уповноважені з прав людини, генеральний аудитор звітує на пряму парламенту та тісно співпрацює із бюджетним комітетом парламенту.

Ще одним інструментом, що може покращити контроль (а також загалом відносини між виконавчою та законодавчою гілками влади), є міжурядові зв'язки. Наприклад у *Грузії* президент має у парламенті представника зі зв'язків, тоді як у *Шотландському* парламенті існує міністерська посада з парламентського контролю над діяльністю уряду. Для успішної роботи цих інституцій потрібна співпраця керівників законодавчої та виконавчої гілок влади.

Практика окремих країн

Парламент *Великобританії* контролює роботу уряду від імені громадян через слідчі комісії та шляхом направлення запитів до міністерств. Палата общин також має схвалювати пропозиції про введення державних зборів та державні

витрати. Якщо уряд не може отримати підтримку своєї політики у Палаті обшин, він має піти у відставку і після цього проводяться загальні вибори.

Важливим структурним елементом Палати громад слугують парламентські комітети. Вони утворюються, в основному, для попереднього обговорення законопроектів. Палата громад включає в себе загальні, спеціальні й об'єднані комітети, а також Комітет всієї палати.

Загальні комітети

Загальні комітети (англ. general committees) формуються для постатейного розгляду законопроектів - біллів, як публічних, так і приватних. Для розгляду кожного конкретного білля створюється окремий комітет, який після виконання свого завдання розпускається. У палаті може функціонувати одночасно кілька загальних комітетів, які налічують від 16 до 50 членів, чисельність яких пропорційна партійним фракціям. В основному, загальні комітети розглядають найрізноманітніші за своєю спрямованістю законопроекти, однак деякі з них певним чином орієнтовані, наприклад Великий Шотландський, Великий Уельський, Великий північноірландський та інші комітети.

Спеціальні комітети

Спеціальні комітети (англ. select committees) створюються на початку парламенту нового скликання і налічують від 11 до 17 членів. Особливе місце серед них займають комітети з контролю за діяльністю уряду (англ. departmental select committees). Вперше створені в 1979 році, вони утворюються за галузями управління. Головне їхнє завдання — контроль за діяльністю міністрів, тому й система цих комітетів прив'язана до структури уряду. Наприклад, діють комітети з оборони, внутрішніх справ, закордонних справ, промисловості і торгівлі, транспорту, сільського господарства, комітети у справах Шотландії та Уельсу. Члени уряду не в праві входити до складу таких комітетів, але можуть бути присутніми на засіданнях і виступати від імені уряду, не беручи участь в голосуванні. Депутати Палати громад, які не перебувають у відповідному

комітеті, також мають право бути присутніми на його засіданнях, але без права голосування. До спеціальних комітетів також відносять комітети з особливо важливих питань (англ. topical select committees), зокрема Комітет у справах Європейського союзу, а також внутрішні комітети (англ. internal select committees), що забезпечують функціонування Палати, серед яких Комітет з відбору, Комітет з процедури та ін.

Departmental select committees

- Agriculture Select Committee
- Business and Enterprise Select
- Constitutional Affairs Select
- Education and Employment Select Committee
- Education and Skills Select Committee
- Environment, Transport and Regional Affairs Select Committee
- Innovation, Universities, Science and Skills Select
- Lord Chancellor's Department Committee
- Committee on the Office of the Deputy Prime Minister
- Science and Technology Committee
- Social Security Select Committee
- Trade and Industry Select Committee
- Transport, Local Government and the Regions Select Committee

Об'єднані комітети

Об'єднані комітети (англ. joint committees) формуються з рівного числа членів Палати громад і членів Палати лордів, створюються для розгляду питань, що стосуються обох палат парламенту. Деякі з них функціонують на постійній основі (англ. major joint committees), наприклад Комітет з прав людини, Комітет з делегованого законодавства. Відмінною рисою об'єднаних комітетів є те, що, по-перше, голова — ним може бути член будь-якої з палат — призначається самим комітетом, а по-друге, доповідь про свою роботу комітет представляє обом палатам.

Комітет всієї палати

Комітет всієї палати (англ. Committee of the Whole House) являє собою особливий режим роботи, за якого Палата громад засідає у повному складі. Головою Комітету, як правило, виступає перший заступник спікера. Комітет всієї палати збирається для розгляду тільки найбільш важливих, в тому числі фінансових, законопроектів.

<http://www.parliament.uk/about/how/committees/>

Національні Збори *Угорщини* зазвичай формують свою систему постійних комітетів на установчому засіданні, а також вирішують, які назви носитимуть комітети, та кількість їх членів.

Кількість і обсяг обов'язків постійних комітетів співвідносять зі структурою уряду (однак є випадки, коли один комітет працює з двома і більше міністерствами, а також приклади, де коло питань одного міністерства поширюються на два комітети).

Діяльність постійних комітетів пов'язана з основними функціями Національних зборів. Окрім участі у законотворчості, комітети виконують функцію контролю за роботою уряду.

Парламентська функція моніторингу виконавчої влади впливає з принципу, що уряд несе політичну відповідальність перед Національними Зборами. Основний закон передбачає, що уряд повинен бути підзвітний парламенту.

Принцип підзвітності уряду перед парламентом надає право Національним Зборам впливати на уряд, якщо перші не згодні з політикою другого (інструментом слугує вотум недовіри).

Важливим напрямком моніторингу комітетів є обговорення різних звітів та іншої інформації, що надається. Кожен постійний комітет повинен сформувати підкомітет для контролю за здійсненням законів та їх вплив на суспільство та економіку. Комітети проводять слухання кандидатів на посади міністрів, перш ніж вони призначаються, і проводять щорічні слухання, на яких міністри звітують про свою роботу.

Більшість комітетів очолюють представники правлячої партії, тому профільні комітети (Комітет з Національної Безпеки, Комітет з питань бюджету та аудиту), які здійснюють контроль за діяльністю уряду з найважливіших питань, переважно очолюють представники опозиції.

<http://www.parlament.hu/web/house-of-the-national-assembly/standing-committees>

Сейм *Латвії*, однопалатний парламент, що складається з 100 депутатів, які обираються громадянами Латвії в 5 округах, — Ризькому, Відземському, Латгальському, Земгальському і Курземському.

Комітети Сейму виконують низку завдань: перевірка витрат державних коштів, перевірка порушень етичних норм, координація національної позиції Латвії з питань Європейського Союзу.

До відання комітетів також належить підготовка питань, які розглядатимуться на пленарних засідань. За рішенням Сейму комітети розглядають законопроекти та пропозиції.

Важливою сферою діяльності комітетів є парламентський контроль виконавчої влади. Комітети розглядають актуальні питання, що представляють суспільний інтерес, а також займаються вирішенням потреб для покращення роботи міністерств, державних установ або органів місцевого самоврядування. Кожен комітет регулярно зустрічається з міністрами або представниками відповідних установ з метою вирішення питань, які входять до його компетенції. Комітети також здійснюють парламентський контроль роботи уряду шляхом надання рекомендацій з раціоналізації роботи виконавчої влади.

Комітети мають право безпосередньо запитувати інформацію та роз'яснення, необхідні для їх роботи, у відповідного міністра і установ, підпорядкованих або підлеглих йому; комітет також має право викликати відповідних посадових осіб органів місцевої влади, щоб отримати необхідні коментарі.

Для того, щоби прийняти рішення про підтримку законопроекту або проводити парламентський контроль, члени комітетів враховують міркування

відповідних міністерств і думки експертів у відповідній сфері, соціальних партнерів та НУО.

<http://www.saeima.lv/en/about-saeima/work-of-the-saeima/committees>

Сейм Литовської республіки формує комітети зі складу своїх членів для обговорення законопроектів та інших питань, які згідно з Конституцією входять до компетенції Сейму. Комітети Сейму повинні бути сформовані під час першої сесії новообраного Сейму, а кількість членів комітетів має бути не менше 7 і не більше 17 (за винятком Комітету з європейських справ). Місця в комітетах розподіляються згідно з пропорційним принципом представництва фракцій Сейму.

Окрім основних повноважень, комітети Сейму здійснюють контрольну функцію над урядом :

- обговорення програми Уряду; розгляд з власної ініціативи або за дорученням Сейму програм діяльності Уряду або інших державних органів по окремих сферах;
- розгляд пропозицій щодо створення або скасування міністерств та інших державних органів;
- заслуховування в ході здійснення парламентського контролю інформації та повідомлень міністерств та інших державних органів про реалізацію законів Литовської Республіки та інших прийнятих Сеймом актів; з власної ініціативи або за дорученням Сейму проведення парламентського розслідування окремих проблем і представлення Сейму своїх висновків; з власної ініціативи або за дорученням Сейму обговорення річних звітів про діяльність підзвітних Сейму державних органів та подання до Сейму своїх висновків.

http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_k=2

Парламенти *Польщі* та *Чехії* є двопалатними, і нижня палата у кожній країні є основною. У обох країнах новопризначені уряди підлягають формальному введенню на посаду шляхом голосування у нижніх палатах. Кабінети міністрів несуть і індивідуальну, і колективну відповідальність перед парламентами або принаймні перед однією з палат. Верхня палата зазвичай не має жодного офіційного контролю над формуванням або терміном повноважень міністерств. За Конституціями, обидва парламенти мають привілейоване становище у процесі законотворення. Однак у кожній країні парламент не є єдиним джерелом законодавчих актів. Більша частина законодавства розробляється у міністерствах та направляється у парламент для перевірки. Зазвичай комітети Сейму впливають на політику шляхом використання *desiderata* — формальних заяв комітетів сейму, адресованих членам виконавчої гілки влади стосовно виконання законів. Комітети можуть залучати експертів з установ за межами парламенту для оцінювання, коригування політики у ході її впровадження, незалежно від схвалення більшістю парламенту або парламентських клубів. Зміст *desiderata* охоплює і широкі політичні проблеми, які хвилюють усіх депутатів Сейму, і якими займається комітет з юрисдикції, і окремі петиції від імені вузьких груп виборців. Службовці виконавчих органів влади, чиї дії критикуються у *desiderata*, зобов'язані надати офіційну відповідь комітетам.

Контрольні функції *німецького* парламенту є менш потужними, ніж у Конгресу *США*, але більшими, ніж у *Великобританії*. Спеціальні постійні комісії парламенту контролюють урядові управління у межах їхньої юрисдикції: Комітет з бюджетних асигнувань та його спеціалізовані комісії уважно вивчають річний бюджет уряду; Федеральний аудиторський суд проводить аудит бюджетних витрат від імені Бундестагу. Комітет з бюджетних асигнувань часто видає дуже деталізовані рекомендації, які зазвичай знаходять підтримку парламенту.

Європейський Парламент здійснює демократичний нагляд за діяльністю всіх інституцій ЄС. Зокрема, Європейська Комісія політично підзвітна

Парламенту, який може винести їй вотум недовіри та закликати до відставки Комісії в повному складі.

Згідно з Лісабонським договором, Європейський Парламент має ухвалити кандидатуру Президента Європейської Комісії, запропоновану Радою ЄС. У більш широкому розумінні Парламент здійснює контроль за допомогою регулярного розгляду звітів, які надсилає йому Комісія (загальні звіти, звіти про виконання бюджету тощо). Крім того, члени Парламенту постійно звертаються до Комісії із запитом, на які члени Комісії зобов'язані відповідати.

Парламент також проводить моніторинг діяльності Ради ЄС: члени Парламенту регулярно звертаються до Ради із запитом, а голова Ради відвідує пленарні засідання й бере участь у найбільш важливих обговореннях.

Європейський Парламент також здійснює демократичний контроль, розглядаючи звернення громадян і створюючи тимчасові комітети з їхнього розслідування. Європейський Парламент бере активну участь у всіх самітах ЄС (засідання Європейської Ради). На відкритті самітів Голова Європейського Парламенту висловлює позицію з ключових питань порядку денного Європейської Ради.

Європейський Парламент також обирає омбудсмена, уповноваженого розглядати скарги громадян ЄС, компаній та організацій, а також усіх, хто проживає чи офіційно зареєстрований у країнах-членах ЄС, з приводу порушень діяльності інституцій та органів ЄС. Посада Європейського омбудсмена з'явилася відповідно до Договору про Європейський Союз у 1992 р. Омбудсмен є посередником між громадянами і владою ЄС. Його обирають на п'ятирічний поновлювальний термін, що відповідає законодавчому терміну повноважень Європейського Парламенту. Щорічно омбудсмен подає Європейському Парламенту звіт про свою роботу.

Контроль є основною функцією парламенту, необхідною для забезпечення виконання прийнятих або розроблених законів та для виявлення потреби у перегляді та удосконаленні законів. Парламентський контроль стосується

перегляду та оцінки певних видів діяльності виконавчої гілки влади парламентом. Законодавча гілка влади проводить контрольну діяльність, оскільки вона не лише приймає нові програми для держави, але також зобов'язана забезпечувати виконання та ефективне управління існуючими програмами, у спосіб, що відповідає намірам законодавчого органу.

У парламентів є кілька інструментів для ефективного здійснення контролю. Право на розподіл бюджетних коштів є основним інструментом більшості парламентів в усьому світі, що використовується для впливу на державну політику. Крім того, важливими інструментами парламентського контролю є комітети, візити на місцях, слухання, час для запитань, омбудсмени, міжурядові зв'язки та вотуми недовіри. Приймаючи закони, якими встановлюється порядок дій для законодавчих органів влади, та виділяючи кошти на ці дії, парламенти мають якнайширші повноваження щодо встановлення відповідальності керівників виконавчих органів влади.

*Інформацію підготувала Оксана Савчук,
аналітик ЄІДЦ*

Використані джерела:

http://pidruchniki.com/15931106/pravo/sudovi_kvazisudovi_funktsiyi

http://www.pravo.vuzlib.su/book_z175_page_34.html

<http://pdp.org.ua/analytics/control/879--69-2-visnyk->